

Õpilane – väärtuskasvatuse objekt või subjekt?

Nelli Jung

TÜ eetikakeskus

Halliki Harro-Loit

TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Kaks põhjust, miks tegelda väärtuskasvatusega

- Ühiskond

Väärtuselised kitsaskohad nagu ühiskonna vähene sidusus, individualistliku tarbijamentaliteedi ja hedonistliku elulaadi valitsemine, hoolimatu suhtumine iseendasse, kaasinimestesse ja keskkonda jne

- Kool

Õpilaste ülimadal subjektiivne heaolutunne ja koolimeeldivus (sotsiaalselt kaasav koolikliima, toetavad kaaslased, madala stressiga saadud head akadeemilised teadmised).

Margit Sutrop: pööre väärtustekesksele koolile

“Eesti kool seisab väljakutse ees muutuda teadmiste vabrikust keskkonnaks, mis toetab noorte kasvamist loovateks, harmoonilisteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: perekonnas, tööl ja avalikus elus.”

HTM-i programm

“Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013”

- Ühiskond

Väärtusprogrammi sihiks on terve ühiskonna väärtusarendusele kaasa aitamine.

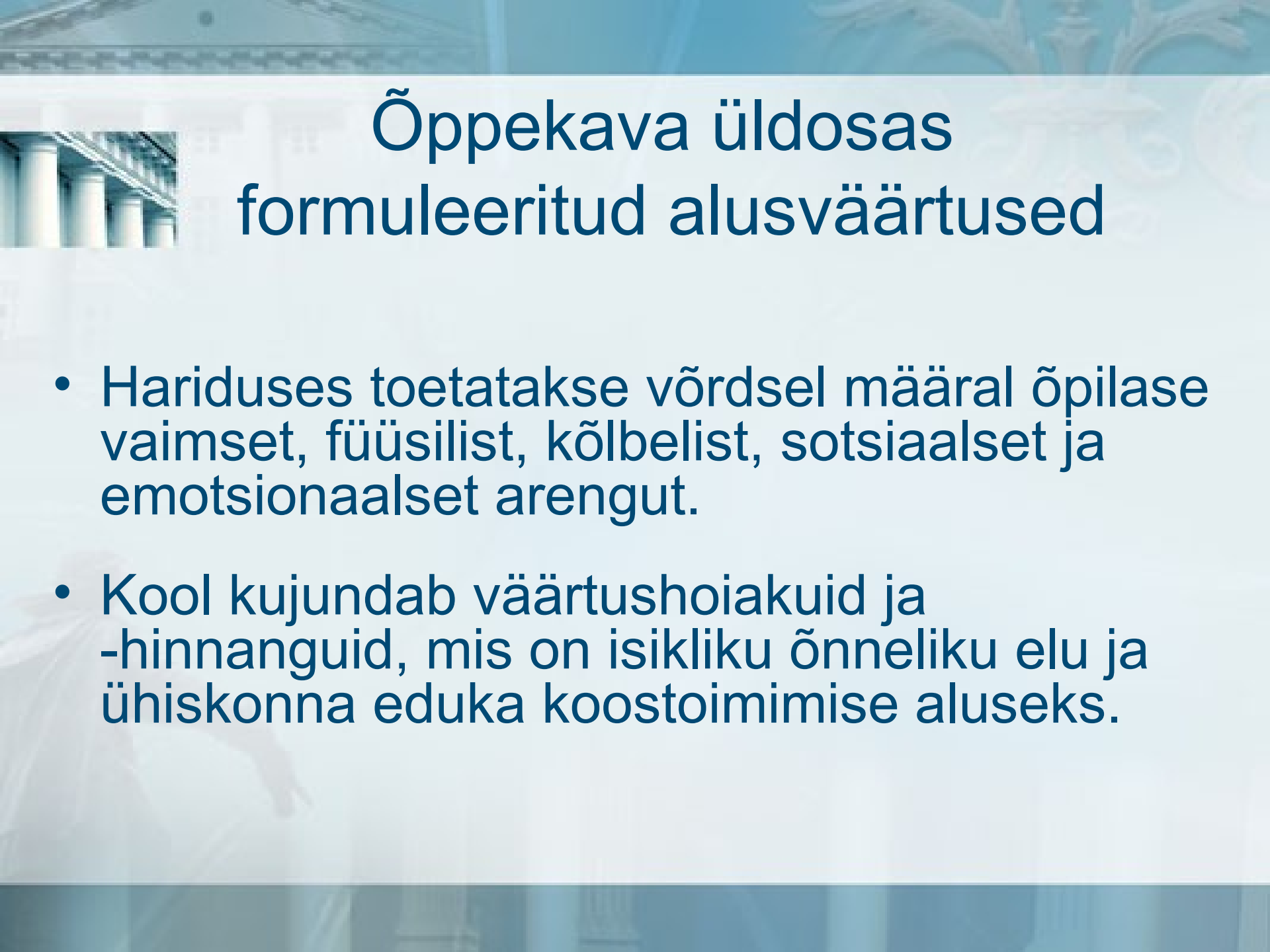
- Kool

Väärtusarenduse teravik on suunatud kasvavale põlvkonnale – sellele, et toetada laste ja noorte väärtuskasvatust nii formaalses hariduses kui ka väljaspool, kaasates sellesse avaliku, era- ja kolmanda sektori.

Väärtuskasvatus ja pluralism

- Väärtused on soovide objektid, mis juhivad meie toimimist, olles konkreetsete situatsioonide ülesed.
- Väärtused on suhtelised s.t nad on väärtused kellegi jaoks.
- Väärtuskasvatus on protsess, mis nõuab mõlema osapoole aktiivsust.
- Väärtuste ühisosa on deklareeritud „Eesti Vabariigi põhiseaduses“, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alus-dokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest.

Õppekava üldosas formuleeritud alusväärtused

- Hariduses toetatakse võrdsel määral õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.
- Kool kujundab väärtushoiakuid ja -hinnanguid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks.

Õppekava sihiseade

Põhikool kindlustab põhiliste väärtushoiakute kujunemise. Õpilane mõistab oma tegude aluseks olevaid väärtushinnanguid ja tunneb vastutust tegude tagajärgede eest. Põhikoolis luuakse alus enese määratlemisele eneseteadliku isiksusena, perekonna, rahvuse ja ühiskonna liikmena, kes on eneseteadlik ning suhtub sallivalt ja avatult maailma ja inimeste mitmekesisusse.

Gümnaasiumi ülesanne on noore ettevalmistamine toimimiseks loova, mitmekülgse, sotsiaalselt küpse, usaldusväärse ning oma eesmärged teadvustava ja saavutada oskava isiksusena erinevates eluvaldkondades: partnerina isiklikus elus, oma kultuuri kandja ja edendajana, tööturul erinevates ametites ja rollides ning oma ühiskonna ja loodus-keskkonna jätkusuutlikkuse eest vastutava kodanikuna.

Väärtuskasvatus kõikidesse õppeainetesse

Ainekavade tööversioonide väärtusalane analüüs www.eetika.ee/arendus

- väärtused kui **tunnetusobjektid**, mida käsitletakse ja mille üle arutatakse
- väärtused kui **käitumiskaldused**, mis väljenduvad harjumuspärastes käitumisviisides (iseloomuomadused, väärtushoiakud)

Väärtuskasvatus peaks:

- innustama õpilasi jõudma selgusele oma väärtustes
- reflekteerima omaenda ja teiste väärtuste üle
- kujundama teatud käitumiskalduvusi ehk iseloomuomadusi
- õpetama tegema sotsiaalselt vastutustundlikke otsustusi (mõistma tagajärgi) ja oma otsustusi ning tegusid põhjendama

Väärtused õppekavas:

1. Kuidas täita õppekava põhitaotlusi?

Näiteks?..Esimeses kooliastmes keskendutakse:

- 1) *kõlbeliste tõekspidamiste ning heade käitumistavade tundmaõppimisele ja järgimisele;*
- 2) *positiivse suhtumise kujunemisele koolis käimisesse ja õppimisesse;*
- 3) *õpiharjumuse ja -oskuste kujundamisele ning püsivuse, iseseisvuse ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisele;*
- 4) *eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele;*
- 5) *põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel;*

Kuidas märgata väärtuste avaldumist?

- Igapäevastes kõnelustes
- Koolikultuuris: vahetunni ajal, tundides, suhetes, ruumikujunduses ja kasutuses?
- Otsuste “tõlkimine” väärtusteks ja väärtuskonfliktideks

Väärtuste kommunikatsioon

- Väärtusselitus – kultuuris olemasolevate narratiivide baasil (filmid, raamatud)
- Märgatud konfliktide, igapäevaste seikade, viisakuse/ebaviisakuse avaldumise baasil toimuvad *arutelud*. Kas õpetaja roll on kujundada väärtusi või aidata lapsel väärtuste üle artuleda?
- *Harjumuste kriitiline refleksioon*; nt. Kriitiline küsimus – kuidas ma suhtusin viimasel korral pahandust teinud koolipoisi karistamisesse? Kuidas minu suhtumises väljendusid minu väärtused? Kuidas ma sellest räägin?

Gruppide vaheline kommunikatsioon

- Õpetaja/õpilane/laste vanemad/ kooli töötajad... kas on võimalik üldse ühisväärtustes kokku leppida?
- Kas ühiste väärtuste deklareerimisest piisab?
- Ei – vaja on jõuda selgusele, kas meie teod ja väited ka kokku kõlavad?

Kooli väärtuskasvatuse enesehinnangu mudel

- Eesmärgiks on toetada koole oma väärtuskontseptsiooni väljatöötamisel, pakkudes neile võimalust oma väärtusalast tegevust süstemaatiliselt analüüsida ja mõtestada.
- Mudeli väljatöötamisel ja arendamisel tehakse koostööd paljude osapooltega, sh koolijuhid, õpetajad, Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli haridusteoreetikud ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Enesehinnangu mudeli töögrupis osalenud koolid:

1. Hugo Treffneri Gümnaasium
2. Johannese Kool Rosmal
3. Kaagvere Erikool
4. Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasium
5. Pärnu Kuninga Tänava Põhikool
6. Rocca al Mare Kool
7. Surju Põhikool
8. Tallinna Kristiine Gümnaasium
9. Tallinna Reaalkool
10. Tartu Erakool
11. Tartu Katoliku Kool
12. Tartu Kivilinna gümnaasium
13. Unipiha Algkool

Enesehinnangu mudeli alajaotused

1. Põhiväärtuste sõnastamine ja selgitamine
  - Eestvedamine ja vastutus
  - Väärtuskasvatuse süsteemne prioriteediks seadmine
  - Koolikultuur
  - Koostöö – partnerlus – kaasamine
  - Pidev väärtusarenduse protsess

Enesehinnangu mudeli kolm küsimuste gruppi

- *Kus* ehk millistes olukordades väärtustega saaks tegeleda?
- *Kes* on väärtusarendusse kaasatud?
- *Kuidas* tagatakse väärtuskasvatuse mitmesuunalisus ja pidevus? Kas on loodud toimiv väärtuste kommunikatsiooni võrgustik?

Väärtuskasvatuse meetodid

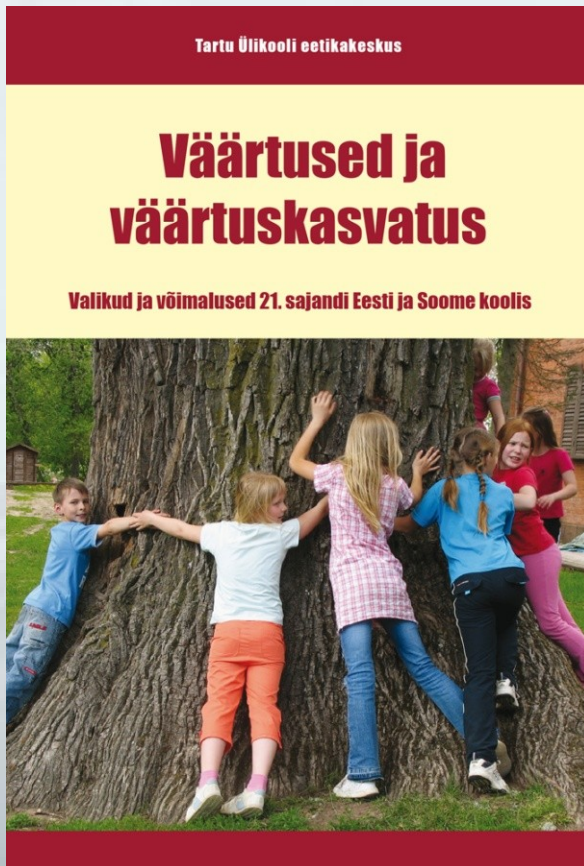
- Väärtuste selitus – keskendutakse arutlusprotsessile, mille kaudu õpilased saavad jõuda oma väärtusteni.
- Iseloomukasvatus – pannakse rõhku terviklikule keskkonnale, mis toetab vooruslike iseloomujoonte kujunemist ja kinnistumist.

Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik.

Koostajad Märt Pöder, Margit Sutrop,
Pille Valk, EKSA, 2009

Väärtuskasvatuse kogemus siinmail

Väärtused ja väärtuskasvatus.
Valikud ja võimalused 21. sajandi
Eesti ja Soome koolis. Koostajad
Margit Sutrop, Pille Valk, Katrin
Velbaum, EKSA, 2009.

www.eetika.ee

[/kalender](http://www.eetika.ee/kalender)

[/foorum](http://www.eetika.ee/foorum)

**Suur aitäh kõigile
koostööpartneritele ja
mõttekaaslastele!**

**Palju jõudu kõigile väärtuste hoidmisel,
edasikandmisel ja arendamisel!**